

сільськогосподарських угідь, а ставка цього податку повинна бути не менше 1% від нормативної оцінки одиниці площі сільськогосподарських угідь.

Застосування в оподаткуванні агрохолдингів податку на прибуток та соціального податку сприятиме більш справедливому розподілу доходів від володіння та використання земельних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Андрійчук, В.Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній [Текст] / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2014. – №2. – С. 5-21.
2. Гайдуцький, П.І. Структурні переноси і ризики в АПК [Текст] / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2014. – №7. – С. 38-45.
3. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності [Текст] / [Ю.О. Лупенко, М.Ф. Кропивко, М.Й. Малік та ін.]; За ред. М.Ф. Кропивка. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 50 с.
4. Данкевич, А.Є. Організаційно – економічні засади розвитку агрохолдингів [Текст] / А.Є Данкевич // Економіка АПК. – 2012. – №1. – С.69-74.
5. Саблук, П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період [Текст] / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – №4. – С. 19-37.
6. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки. Указ Президента України від 3 грудня 1999 р.
7. Соціально-економічна модель пост реформованого розвитку агропромислового виробництва в Україні. – К.: ІАЕ УААН. – 2000. – 367 с.

УДК 336.71.078.3:332.025.13:332.025.12

Дерев'яно Світлана

к.е.н, доцент

Гуренко Тамара

к.е.н, доцент

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

м. Київ

ДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ „БАНКІВСЬКИЙ КОНТРОЛЬ” , „БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД” ТА „БАНКІВСЬКЕ РЕГУЛЮВАННЯ”

Анотація

У статті систематизовано підходи до розуміння сутності понять контролю, нагляду та регулювання в банках України, що створює підґрунтя для їх подальшого розвитку.

Ключові слова: банк, контроль, нагляд, регулювання.

У банківській сфері України впродовж останніх років відбуваються негативні процеси, протидіяти яким можна налагодивши ефективнішу систему контролю та регулювання діяльності банків. Система контролю – це сукупність інституцій, функцій, принципів, методів, прийомів та процедур, спрямованих на попередження, уникнення, виявлення, усунення недоліків та порушень. Від її налагодженості значною мірою залежить своєчасність та якість інформації про стан справ у керованій системі. Сьогодні вона формується органами державного управління, незалежними органами, органами контролю зі сторони власників та громадськими організаціями.

Питання контролю у різні часи цікавили багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема М.Т.Білуху, М.І.Боднар, Ф.Ф.Бутинця, Н.Г.Виговську, А.М.Герасимовича, З.В.Гуцайлюка, Н.І.Дорош, Є.В.Калюгу, Л.М.Кіндрацьку, О.І.Кіреєва, С.М.Лобозинську, Л.В.Нападовську, В.Д.Андрєєва, Н.Г.Бєлову, Ю.А.Данілевського, Я.В.Соколова, А.А.Терехову, Р.Адамса, Р.Брауна, Дж.Лоббека, Р.Монтгомері та інших. Вагоме місце в системі контролю займає банківський нагляд, дослідженням якого займалися Л.К.Воронова, О.В.Дзюблук, М.І.Крупка, С.В.Мочерний, Л.О.Примостка, Т.С.Смовженко, О.О.Чуб, Н.Р.Швець та інші. Теоретичне обґрунтування розвитку системи контролю банків у сучасних умовах потребує подальших досліджень з метою її удосконалення.

Банківська система України була однією із перших сфер, у якій запровадили приватну власність. З метою створення нормативно-правового поля для українських банків Верховна Рада України у березні 1991р. прийняла Закон України «Про банки і банківську діяльність», який був покликаний здійснювати регулювання як Національного банку України, так і інших банків. Саме на основі цього Закону в 1992р. в системі Національного банку України було створено управління контролю діяльності банків, яке згодом реорганізували у Департамент банківського нагляду.

На сьогоднішній день система контролю банківської діяльності в нашій країні представлена: незалежним зовнішнім аудитом; внутрішнім аудитом; банківським наглядом зі сторони НБУ; внутрішньосистемним контролем; контролінгом як елементом управлінського контролю; підсистемою моніторингу окремих процесів в економіці.

Тривалий час контроль характеризували як функцію управління, що відповідає за нагляд та перевірку відповідності функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням, визначення результатів їх виконання, виявлення допущених відхилень від нормативних актів і принципів організації та регулювання діяльності, яка перевіряється. Аналіз досліджень останніх років, які присвячені питанням контролю, дає підстави зробити висновок про необхідність контролю як об'єктивного явища глобальної економіки, хоча існують з цього приводу різні точки зору. Деякі науковці ототожнюють поняття «контроль» і «нагляд».

Горшеніна В.М. розглядає забезпечення систематичного та постійного нагляду (контролю) за діяльністю державних органів та посадових осіб, суб'єктів, які здійснюють нагляд і контроль, зміст контрольно-наглядової діяльності [1, с.48-49].

Найхарактернішими особливостями нагляду є: по-перше, він здійснюється державними органами щодо суб'єктів, які їм організаційно не підпорядковані (зазвичай, контроль стосується організаційно підпорядкованих суб'єктів); по-друге, можуть застосовуватися заходи адміністративного впливу (за результатами контролю можуть застосовуватись і інші заходи, наприклад, дисциплінарні); по-третє, він здійснюється за дотриманням відповідними суб'єктами спеціальних норм і правил (контроль здійснюється за діяльністю підконтрольних об'єктів у цілому чи за окремими напрямками).

Гаращук В.М. вважає, що контроль є складовою частиною управління, що забезпечує систематичну перевірку виконання Конституції, законів України, інших нормативних актів, додержання дисципліни і правопорядку та полягає у втручанні контролюючих органів у оперативну діяльність підконтрольних органів, наданні їм обов'язкових для виконання вказівок, припиненні, зміні чи скасуванні актів управління, вжитті заходів примусу щодо підконтрольних органів [2, с.246].

На думку Лобозинської С. контроль – це процес, який забезпечує відповідне функціонування конкретного об'єкту, прийнятий управлінським рішенням і спрямований на досягнення мети [3, с.70].

Часто такі терміни, як „банківське регулювання”, „банківський нагляд”, „банківський контроль” вживаються як синоніми.

Пасічник В.В. зазначає, що згадувані поняття не є тотожними. При цьому під банківським регулюванням він розуміє розробку та видання уповноваженими органами на основі законів, нормативно-правових актів щодо регламентування видів і способів банківської діяльності, а контроль за діяльністю банків – це цілісне і безперервне відстеження здійснення банками їх діяльності згідно із нормативно-правовими актами [4].

Гері Гегенхаймер вищезгадані поняття тлумачить так: „регулювання належить до юридичних правил чи адміністративних вимог, що висуваються органами влади; „нагляд” означає процедуру постійного моніторингу за відповідністю цих вимог. Спеціалізованим типом нагляду є „пруденційний нагляд”, який належить до нагляду за фінансовими інститутами, насамперед банками та служить для гарантування фінансової стабільності банків [5].

На думку Загороднього А.Г. банківське регулювання – це одна із функцій НБУ, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства. Банківський нагляд він розглядає з двох позицій: 1) діяльність щодо створення ефективної системи захисту інтересів кредиторів і вкладників, оперативного реагування на події, які дестабілізують діяльність банківської установи; 2) контроль банку за використанням банківського кредиту [6].

Банківський нагляд згідно Закону України „Про Національний банк України” – це система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів

банку, а банківське регулювання – це одна з функцій Національного банку, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків [7].

Отже, вище зазначене дає підстави зробити висновок, що нагляд потрібно розглядати як окремий вид контролю, застосування якого при виявленні порушень може супроводжуватись заходами впливу державного характеру. Контроль повинен забезпечити коригування управлінської діяльності, спрогнозувати перспективи подальшого розвитку та результати досягнення конкретних цілей. Як правило, контроль передбачає наявність відносин підлеглості між органом, що контролює, та особою, над якою здійснюється контроль. Наглядовий же орган лише оцінює діяльність відповідної особи з позиції законності і не втручається в її діяльність.

Терміни „банківське регулювання“, „банківський контроль“, „банківський нагляд“, на наш погляд, є різними видами діяльності державних органів банківського регулювання та нагляду щодо забезпечення надійності та стабільності функціонування банків. Вони є взаємопов'язаними та доповнюють один одного, завдяки чому досягається формування цілісної системи державного нагляду та регулювання банківської системи.

Список використаних джерел

1. Горшенена, В.М. Теория юридического процесса [Електронний ресурс] / Горшенена В.М. – Режим доступу: http://www.pravo.vurlib.net/book_z775.html/ (дата звернення 10.12.2014р.). — Назва з екрана.
2. Гаращук, В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні [Текст] : автореферат дис.на здобуття наук.ступеня д-ра юрид.наук: спец.12.00.07 / В.М.Гаращук// Національна юридична академія України імені Я.Мудрого. – Х., 2003. 35с.
3. Лобозинська, С.М. Облік і аудит у банку [Текст] : навч.посіб. / Лобозинська С.М.; за ред.С.К.Реверчука. – К.:Знання, 2007. – 630с.
4. Пасічник, В.В. Банківський нагляд: правові засади та проблеми здійснення // Банківське право України [Текст] / Під заг.ред. А.О.Селіванова. – К.: Видавничий дім „Ін Юре“, 2000. – с.238.
5. Гегенхаймер, Г. Закон про комерційні банки : основні розділи та положення [Текст] / Г.Гегенхаймер // Матеріали семінару „Закон про комерційні банки та його роль в забезпеченні умов ефективної банківської діяльності в Україні” (Україна, Пуща-Озерна, 4 – 5 червня 1999р.). – К., 1999. – с.4.
6. Фінансовий словник [Текст] / А.Г.Загородній та ін.; 4-е вид. випр. і доп. – К.: Знання, 2002. – 376 с.
7. Закон України „Про Національний банк України” від 20.05.1999р. №679-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення 10.12.2014р.). — Назва з екрана.

